

OPERATORI DE TIP CONOTATIV.
CONSTRUCȚII CU PREDICATIV SUPLIMENTAR
Connotative Operators. Additional Predicate Constructions

Luminița CHIOREAN¹

Abstract

The article. Operators of connotative type. The constructions with the supplementary predicative suggests a reinterpretation of the constructions with the supplementary predicative, a supplementary syntactic position, realized in a double binary structure. This structure has two hypostases: the predicative modifier of the object (CPO) and the predicative attribute of the nominal (APN), both included in different syntactic groups (a verbal group and a nominal group). Insisting on the definition and description of the two syntactic variants of the supplementary predicative (that have the same derivative history), we have noticed that both types of assistants have the function of a semantic predication, differently administered: CPO – virtual semantic predication and APN – evident semantic predication. Suggesting these definitions, we came to the conclusion that the supplementary predicative (CPO, APN) assumes the next functions: the semantic-pragmatic function of a discursive topical rendering, the function of an assertive integrator associated to a connotative function, that of individualizing the nominal referent; thematic functions determined by the connotative predication, such as: Qualitative, Qualifying, Appreciative, Characterizing, Identifier, Denominative. Even more, the predicative attribute of the nominal has a poetic function, recognized in the semiostylistic mark of the existence: APN is a connotative operator of the text-discourse that includes it. The stylistic function of the supplementary predicative consists in activating some metaseemes (personifying, transfiguring, revealing or/and metaphoric epithet, metaphor) or some metalogisms (personification, symbol). For this subject we had as scientific references the opinions of acknowledged linguists in Romania, representative personalities of the Linguistic schools from Bucharest (Gabriela Pană Dindelegan), Cluj-Napoca (G. G. Neamțu) and Iași (D. Irimia).

Keywords: syntactic groups, operator, supplementary predicative, thematic functions, semantic-pragmatic functions

0. *Predicatul semantic* se definește prin raportare la *predicatul sintactic* și *predicatul enunțiativ*. „**Predicatul semantic** reprezintă componentul propoziției care asociază unei entități o proprietate sau care stabilește o relație determinată între două sau trei entități.” (GALR 2005, vol. II, p. 238; 2008, p. 241) Reținem de asemenea că *predicatele semantice* au capacitatea de a-și atrage argumente: cele care exprimă proprietăți primesc un argument, iar cele care exprimă relații determinate primesc două sau mai multe argumente, implicate fie într-o relație de stare, fie într-o relație procesuală, dinamică sau pot primi un argument-eveniment (prin substituirea argumentului nominal-prototipic prin echivalentul propozițional). *Predicatele sintactice*, care pot deriva din cele *semantice*, „constituie centrul sau guvernorul unui grup sintactic așezat într-o poziție semantic predicativă/ centrul unui grup verbal (GV), dar și centrul unui grup aflat în poziție NP, PS sau apozitie izolată.” (GALR 2005, vol. II, p. 240) Adăugăm că, în cazul construcțiilor cu PS, *predicația sintactică* (sau relațională)

¹ Conf.univ.dr., Universitatea „Petru Maior” din Târgu-Mureș

relaționează GV, ce conține *predicatul semantic*, cu GN, în structura căruia se află și poziția de PS. În acest caz, *predicația sintactică* e corelată cu asocierea actanților sau argumentelor care îndeplinesc unul sau mai multe din rolurile: Agent², Pacient, Temă, Experimentator, Sursă, Țintă, Locativ, Beneficiar, dar în special rolul de Atributiv³ sau Complement⁴.

În receptarea mecanismelor semantico-sintactice ale construcțiilor cu predicativ suplimentar (PS) ne interesează *predicatele semantice* implicate într-o *relație dinamică, procesuală*, exprimate prin adjective, substantive, verbe la moduri nepredicative, adverbe, interjecții, în poziția sintactică de PS cu variantele: atribut predicativ al nominalului (APN) și complement predicativ al obiectului (CPO – poziție sintactică asociată unui *semantism de identificare* a unei caracteristici pentru un nominal regent: identifică o particularitate, un specific, în fine, orice atribut semantic ce intră în sfera notelor caracterizante ale unui nominal).

Astfel, **predicația semantică** se referă la prezența în cadrul enunțului sau a construcției sintactice a unui **operator conotativ**⁵ al cărui mecanism **relațional**⁶ este dublat de altul semiostilistic influent asupra sensului textual și exercitat, printr-un paradox al influenței semantice al adjunctului, asupra regentului său, *nominal de fiere dată*, și asupra verbului cu rol de *predicat enunțiativ*. Este predicativitatea ce transpare dintr-o structură de bază (structură primară) într-alta derivată, impunându-și semantismul predicativ prin relaționare cu verbul-*predicat enunțiativ*, numit și *operator semantic*.

În cazul construcțiilor cu PS, se impune prezența unui „operator conotativ” odată ce verbul din structura de bază este *suport semiostilistic* al PS care impune sensul conotativ al text-discursului. De exemplu, de la enunțurile primare coordonate copulative: **Apa sună** (1) și **apa este somnoroasă** (2) care au același referent: „apa”, prin contragere, obținem structura derivată: „**Apa sună somnoroasă** (3)”, în care termenul „somnoroasă”, aflat în raport de subordonare față de regentul-nominal „apa”, își exercită dominanța semantică și asupra verbului predicativ (*predicație enunțiativă*) „sună”, prin rolul stilistic de epitet personificator adverbial, astfel încât receptarea poetică constă într-un imaginar romantic al *somnului metafizic*. Mai mult: dominanța acestui termen lingvistic (aici, epitetul-adjectiv „somnoroasă”) devine echivalentul unei *predicații semantice*, încât receptarea este aceea că „apa este somnoroasă” (semnificație moștenită din structura primară). Explicația constă în faptul că obiectul de referință („apa”) este dinamizat prin relațiile sintactice angajate atât cu verbul predicativ „sună” din structura de bază, cât și cu „somnoroasă”: un atribut predicativ al nominalului (APN), din structura derivată, atributiv care conservă caracteristica

² L-**am trimis** pe Ion *inspector* în teritoriu. [structura semantică: Agent neexprimat + Pacient + Atributiv + Locativ]

³ Mama îl **ține** aproape sufletului ei. // Îl **sim** aproape. [structuri semantice: Agent + Pacient + Atributiv + Posesiv] // [Agent neexprimat + Pacient + Atributiv]

⁴ L-**am botezat** pe copil *Ion*. [structură semantică: Agent neexprimat + Pacient + Complement]

⁵ Alți operatori verbali: operator copulativ (verbele copulative din sintagma cu numele predicativ cu care formează predicatul nominal); operator pasiv (verbele auxiliare din construcțiile pasive); operator aspectual (*a începe, a termina*); operator modal (*a vrea, a putea*) – ultimii doi făcând construcții cu un suport semantic (verb la conjunctiv), structurile *predicativului complex*.

⁶ Predicatul de tip „relațional” stabilește o „relație” între argumente (GALR 2005, vol. II, p. 239).

nominalului prin convertirea numelui predicativ din structura primară (2) în APN – variantă a predicativului suplimentar (PS).

Reținem transferul atribuțiilor dinspre operatorul copulativ (frecvent, verbul „a fi”) din structura primară (2) către operatorul semantic – verb predicativ din structura derivată (3), aici, verbul „sună” –, care intermediază relația de subordonare dintre adjunctul „somnoroasă” (operator conotativ) – APN – și regentul-nominal „apa”, conferindu-i, prin intermediul epitetului personificator, *identitatea unui somn universal (metafizic)*.

Din comportamentul semiostilistic și sintactic al **predicației semantice** (numită și predicatie suplimentară), **prin conotația dominantă asupra sensului textual**, decurge și **relația ternară la nivelul construcțiilor cu PS**, frecvent vehiculată în definițiile construcțiilor cu PS, concepte care ne interesează în aprofundarea subiectului propus. În acest sens, „Construcțiile cu predicativ suplimentar” (p. 185-197), „Complementul predicativ al obiectului” (p. 290-294), respectiv „Predicativul suplimentar” (p. 295-312), paragrafe din GALR 2005, vol. II, le considerăm drept reperi teoretice fundamentale în definirea **predicației semantice** și a funcției sintactice de **predicativ suplimentar (PS)**. Reținem, astfel, trei cadre de definiție pentru construcția cu PS, respectiv pentru CPO și PS:

- În GALR 2005, vol. II, se susține: „**Construcțiile cu predicativ suplimentar** sunt **construcții ternare derivate**, în manifestarea lor prototipică, un nominal la care se raportează două predicatii semantico-sintactice, una principală și una suplimentară. Ele se obțin prin reorganizarea sintactică a unor structuri bipropoziționale, care implică reducerea unei propoziții prin înlăturarea mărcilor predicației (de mod, timp, persoană și număr) și a unor elemente omisibile (recuperabile) semantic (verbul *a fi*, elementele introductive) și amalgamarea, într-o oarecare măsură, a elementelor structurii bipropoziționale de bază. Propoziția redusă ajunge să ocupe, în structura derivată, poziția de predicativ suplimentar.” (p. 185)

Notă. În construcțiile cu PS acționează două tipuri de relații: o relație sintactică manifestată prototipic prin *predicația enunțiativă* exemplară predicatului verbal (manifestat și în structura primară) și *predicația semantică* (așa-zisa *predicație suplimentară*, activă **doar** în structura derivată) exemplificată prin PS, care, sintactic, se va raporta la nominal și nu la verb.

- În GALR 2005, vol. II, „**Complementul predicativ al obiectului (CPO)**, funcție cerută de un centru verbal atributiv, noncopulativ, reprezintă o clasă de substituție având ca termen prototipic substantivul nepropozițional cu formă de nominativ-acuzativ, iar ca relație sintagmatică specifică, **o relație obligatoriu ternară**, implicând verbul-centru și un complement (de cele mai multe ori, direct, mai rar, indirect). CPO este cerut matricial de o subclasă de verbe trivalente, reprezentată prin verbe ca: (a) *a boteza, a chema, a denumi, a numi, a porecli, a spune, a zice*; (b) *a alege, a angaja, a desemna, a unge*; (c) *a lua [= a considera – nota n., L.C.]*.” (p. 290).

Notă 1. Într-adevăr centrul prototipic este substantivul cu forme de N-Ac. În plus adăugăm drept caz al recțiunii flexiunea secundă⁷ „în care este prezent substantivul formă de nominativ pro-datival – N pro-D” (*I-am spus profesor, doar azi, știind că i-ar plăcea*).

Notă 2. Inventarul operatorilor semantici angajați cu operatorii conotativi în izotopiile identificării, ale desemnării și ale aprecierii sau considerării constă în lista ce cuprinde următoarele categorii de verbe: verbe aprobative de tipul *a accepta, a admite, a primi*; verbe cauzative precum: *a face, a lăsa*; verbe apreciative: *a considera, a aprecia, a analiza, a caracteriza, a cataloga, a interpreta, a estima* (exemplificate pentru PS – GALR 2005, vol. II, p. 297).

• GALR 2005, vol. II specifică: „**Predicativul suplimentar (PS)**⁸ este o poziție sintactică *facultativă*, realizată în **structuri ternare** derivate, care se raportează sintactic și semantic *concomitent la un verb (sau o interjecție predicativă)* și la un nominal.” (p. 295)

Notă. Organizându-ne cercetarea pe principii analitico-descriptive de referință pentru organizarea sintactică a enunțului și tipologia relațiilor angajate, caracterizarea semantică, funcțională și pragmatilistică a construcțiilor cu PS, am demonstrat că relațiile existente în interiorul construcțiilor cu PS (atât CPO, cât și APN⁹) confirmă **modelul binar**¹⁰: „Sintagma este numai binară, din cauza linearității (unidimensionalității) lanțului vorbirii [...]” (Drașoveanu, 1977: 39)

1. Caracterizarea relațională a construcției cu PS

1.1. Din perspectiva **organizării sintactice a enunțului**, lexemele se asociază între ele și realizează sensul textual prin intermediul a două tipuri de relații, și anume: **relații sintactice** și **relații conotative (de sens)**, ultimele numite și „**afinități semantico-referențiale**” (GALR 2005, vol. II, p. 15). La nivelul discursului, se cunosc două tipuri de relații conotative: de *tip semantic* – restricții de rol tematic impuse actanților, respectiv de *tip lexical* – restricții selecționale (GALR 2005, vol. II, p. 47), ceea ce dă **coeziunea** textului, din care decurge dimensiunea lingvistico-semantică a discursului (**relații temporale, tematice sau referențiale**).

În vederea expunerii, caracterizării, susținerii sau a evidențierii obiectului de referință și prin acțiunea simultană a acestei relaționări duale, faptele de limbă vor înclina spre un anume tip de relație fără a neglija cealaltă relație, astfel încât interpretarea relațională preferențială va avea ca efect stilistic prezentarea „detaliului” semantico-sintactic, impus, în textul artistic, ca trop (frecvent, metasemem și metalogism). Demonstrația se aplică și în cazul construcțiilor cu PS. De exemplu, în versurile: „[...] luna / nu micșorează, ci **tremurătoare** / [ea = subiect subînțeles] mărește și mai tare taina nopții...” (Blaa), lexemul „tremurătoare” (adjectiv, N² –

⁷ Neamțu 2007, p. 345.

⁸ Termeni folosiți pentru **PS** în volumele și articolele lingvistice: **element predicativ suplimentar** (GLR, p. 206 și urm.); **predicativ suplimentar** (Guțu Romalo 1973, p. 146 și urm.; GALR 2005, vol. II, p. 295-312); **atributiv** (Pană Dindelegan 1999, p. 73-77); **atribut circumstanțial** (Avram 1956, p. 158); **complement predicativ** (Irimia 1997, p. 486-491); **adjunct verbal derivat** (Drașoveanu 1967; Drașoveanu 1997; Neamțu 1982); **adjunct verbal conotativ** (Chiorean 1999) etc.

⁹ Chiorean 2009, p. 614-618.

¹⁰ D. D. Drașoveanu, *Teze și antiteze în sintaxa limbii române*, Editura Clusium, 1977, pp. 35-39.

flexiune secundă) angajează o relație sintactică de subordonare (dependență) față de nominalul-subiect neexprimat, subînțeles „ea” (echivalent semantic al „lunii”), dar, simultan, se află „în afinități semantico-referențiale” cu verbul-predicat „mărește”, proces căruia îi adaugă conotația misterului ascensional reținut prin sensul derivat al *predicației semantice* din structura de adâncime („a tremura”). PS „tremurătoare” devine epitet metaforic: mister al ființării lumii, un potențial ontic; aici: „lumina” divină.

1.2. Așadar, în cazul discursului ce conține una sau mai multe construcții cu PS, **coeziunea** constă în rezultatul unei petreceri simultane între *unități sintactice organizate*, cu grade diferite de autonomie, și, respectiv, *ansambluri coerente informaționale*. Prin urmare, aici este prezentă **co-referențialitatea**, odată ce PS „tremurătoare” angajează ambele tipuri relaționale cu două lexeme: se află în relație de dependență sintactică față de regentul-nominal „ea”, adică „luna”, respectiv, într-o relație de supraordonare (redimensionare) conotativă față de verbul „mărește”.

Așa cum funcția coeziunii constă în *continuitatea informațională*, funcția coerenței constă în *interpretabilitate*. **Coerența** textului este susținută atât prin *temporalitate* și *referențialitate* ca dimensiuni fundamentale ale coerenței discursului, cât și prin *regulile de coerență*¹¹. Un discurs coerent este bine format, coerent tematic și referențial, având clar definite legăturile contextuale (intraenunțiale). *Coerența* se referă la proprietățile de interpretare ale discursului (proprietăți formale explicitate fie prin *relații intraenunțiale*, fie extralingvistic, prin *inferențe*, apelând la o premisă implicitară, la o ipoteză contextuală sau la o schemă-standard de acțiuni – *script, plan, scenariu*); *coeziunea* constă în dimensiunea lingvistică și semantică a discursului, iar prin *conexitate* se înțelege proprietatea realizării relațiilor intraenunțiale prin mărci lingvistice, de exemplu: *conectorii pragmatici* (gramatem, relatem). În exemplul nostru, conexitatea la nivelul construcției cu PS este marcată de flectiv (gramatem): „-e” = desinență, feminin, singular, N², prin acord cu nominalul-subiect „ea” („luna”). Din inventarul relatemelor¹², reținem distincția dintre relatele propriu-zise (elemente ale conținutului) – jonctiv, modalizator, conectiv – și gramateme (elemente ale expresiei) – categorizator, conector, flectiv, formant.

1.3. Ansamblul superior al discursului se referă doar la **enunț** (propoziție sau/și frază), la organizarea sintagmatică a acestuia în grupuri sintactice. **Enunțul este structurat binar**: fie GN + GV (propoziție), fie Principală regentă + Subordonată sau Regentă + Subordonată (frază).

Reprezentând unitatea lingvistică a comunicării, **grupul sintactic** este considerat ca un subansamblu al unei structuri ierarhice (cf GALR 2005, vol. II, p. 16), în sensul prezenței „componentelor care cumulează concomitent *statutul de centru* și *pe cel de adjunct*” (*ibidem*). Grupul sintactic este parte componentă a enunțului, cu o sintaxă proprie organizată în jurul unui termen (substantiv, verb, adjectiv sau / și adverb). Menționăm că grupurile sintactice sunt formate din **construcții**. Astfel sunt construcții relaționale (cu

¹¹ Reguli de coerență: metareguli de coerență (metareguli de repetiție/ de progresie/ de relație) și reguli de înlănțuire (sau restricții conversaționale) – cf Moeschler, Reboul 1999, p. 441-446.

¹² Chiorean 2009, p. 51-65.

jonctiv, adică: prepoziție sau locuțiune prepozițională)/ non-relaționale, cu substantiv și/sau pronume, construcții interjecționale.

Referitor la tipologia grupurilor sintactice, acceptăm existența doar a patru grupuri sintactice: GV, GN, GAdj și GAdv. Unele grupuri au în componența lor și subgrupuri; de exemplu, la nivelul GN, avem GN cu centru substantival, respectiv GN cu centru pronominal, subgrupuri non-relaționale sau/și relaționale, adică cu Prep¹³ (GPrep, cf. GALR 2005, vol. II). În cazul GV, avem două subgrupuri: GV cu centru verbal și GV cu centru interjecțional (GInterj, cf. GALR 2005, II). Demersul teoretic asupra tipologiei grupurilor sintactice poate fi explicat și argumentat prin situația **descriptorilor textuali ai discursului**; astfel, vorbim despre **GN** denumit printr-un **sens noțional** și celelalte grupuri exprimate la nivelul unui sens-notă: GV – sens procesual; GAdj – sens calificativ (sau „caracterizant”); GAdv – sens circumstanțial¹⁴.

Grupul sintactic se organizează semantic în baza construcțiilor ce prezintă „dimensiuni discursive”, precum: personală sau auctorială; spațio-temporală; socio-culturală și, respectiv, circumstanțială. **Grupul sintactic are structură binară, nu ternară, nici mixtă.** Relațiile cotextuale intra-/ interenunțiale asociate cu cele contextuale (referința și inferența) creează iluzia unei structuri ternare. Dar, de fiecare dată, relația se construiește doar între doi termeni, dintre care unul este regent (determinat), iar celălalt, adjunct (subordonat, determinant). GN este alcătuit dintr-un nominal cu rol de centru (regent) și din alți termeni direct dependenți sintactic de acesta, considerați adjuncți. Disponibilitățile combinatorii dintre cei doi termeni – nominalul-centru și adjunctul (termenul subordonat), validează proprietățile sintactice și compatibilitatea, afinitățile semantice („proprietățile selecționale”) ale centrului cu poziția sintactică din enunț.

În cazul construcțiilor cu PS, pe lângă **relația sintactică de dependență**, întotdeauna față de un regent-nominal, intervine și **conotația – relație semiostilistică** prin care se observă o **redimensionare a sensului textual**. Astfel, în interiorul GN, construcția cu PS este angajată într-o relație de dependență față de nominalul-centru al grupului (subiect, obiect direct, obiect indirect), respectiv domină semantic verbul predicativ (indiferent de funcția sintactică a acestuia: predicat verbal, complement circumstanțial etc.), verb aflat inițial în relație sintactică cu nominalul-regent al PS (relație de interdependență sau de subordonare). Relațiile de sens¹⁵ dimensionează sensul textual, rezultatul fiind impunerea stilistică a construcției cu PS, care va domina sensul întregului enunț. Spre edificare, oferim câteva exemple: „[...] *singur* plutea-n întuneric și dat-a / un semn Nepătrunsul” (Blaga) – singurătatea ca unicitate, primordialul divin domină discursul poetic. Sau: „El vine *trist* și *gânditor*”; „Soarele, ce azi e mândru, el îl vede *trist*

¹³ Prepozițiile pot avea sau nu sens relațional. De exemplu: prep. *de* din construcția: „*carte de citire, carte de iubire*” are rol [+ Partitiv], față de construcția „*L-a luat de bărbat*” sau „*E ușor de scris*”, în care *de* este morfem comparativ, respectiv morfem de supin, specific doar structurii gramaticale a limbii române. GALR 2005, vol. II o interpretează ca *prepoziție calitativă* ce apare în predicția denominalizată din cadrul construcțiilor cu CPO (p. 292)

¹⁴ Drașoveanu, op.cit., pp. 21-22.

¹⁵ Vlad 2000, p. 59 și urm.

și **roș**” (Eminescu) – tristețea este inefabilul stării poetice eminesciene; trist, tristețe: trăire-limită a sufletului romantic; tristețea – linia mijlocitoare dintre lumi (intermundală); de aici, transpare o poetică a melancoliei.

Dintre modalitățile de realizare a relației de dependență a adjunctului PS față de regentul nominal reținem: la nivelul propoziției – acordul, recțiunea, joncțiunea și topica (subiectivă *vs* obiectivă); la nivelul frazei – topica și conectorii.

Construcția cu PS face parte din GN, odată ce, sintactic, acest PS îi este subordonat unui regent-nominal (subiect, obiect direct, obiect indirect). De exemplu, în enunțul: „**Soarele** [...], el *îl* vede **trist**...”, construcția cu PS „trist” (adjectiv) face parte din GN format din regentul-obiect direct „soarele” reluat prin cliticul pronominal „îl” plus adjunctul „trist” (PS). Morfosintaxa termenului „trist” este: adjectiv calificativ, variabil cu 4 forme flexionare, masc., sg., Ac₂ (acord cu „soarele”)/funcția sintactică de PS. Concomitent, „trist” se angajează într-o relație conotativă cu verbul predicat „vede”, al cărui subiect este „el” (pronume personal, N₁), și îl domină semantic, astfel încât stilistica textului impune o supraordonare a sensului textual deturnat dinspre subiect spre obiectul de referință „soarele” care este substituit prin caracteristica tristeții: „trist”. Prin urmare, construcția cu PS se va impune ca simbol în grila lectorială a poemelor eminesciene. Fără a schimba obiectul de referință („soarele”), dar accentuându-i-se o anumită caracteristică, aceea de „a fi trist”, construcția cu PS gestionează epitetul personificator care va genera metafora pe care, în fine, se va institui un imaginar poetic al melancoliei.

Prin urmare, PS nu se află în relație de subordonare față de verb, ci într-o relație conotativă, cu impact asupra sensului textual: „trist” (asociat regentului-nominal „soarele”) va fi activ în interpretarea limbajului poetic, și nu sintagma „vede trist”.

1.4. GN: construcție cu PS – descriere și funcționare. Corelând definiția GN ca „structură semantică supraordonată, care integrează un grup sintactic adjunct” (cf. GALR 2005, vol. II) cu, în cazul nostru, GN ce conține construcția cu PS, cu o dominanță co-referențială asupra enunțului, receptăm un GN cu o unitate semantico-sintactică complexă, care are ca centru principal un nominal comun, GN din care face parte construcția cu PS și unul sau mai multe centre secundare, care au același regent, situație în care se încadrează și construcția cu PS, care poate fi simplă sau, la rândul ei, complexă. Argumentăm prin exemplele:

(a) „ș-**aprints** în valuri de lumină să joc **străfulgerat** de-avânturi nemaipomenite...”;

(b) *L-am botezat Ion.*

În (a) Enunțul = 2 grupuri sintactice:

• GN: cu centru neexprimat: „eu” (subiect inclus; eu liric) format din:

Gadj₁: „**aprints** (în valuri de lumină)”+ Gadj₂: „**străfulgerat** (de-avânturi nemaipomenite)”;

• Gadj₂: „să joc”.

[Gadj₁] și [Gadj₂] fac parte din [GN] – centru al enunțului; fiecare conține ca adjunct al nominalului, respectiv centru al GAdj, poziția sintactică de PS/adjectivele „aprins”¹⁶, respectiv „străfulgerat”, în N”₂, prin acord cu subiectul inclus – flexiune secundă.

Semiostilistic, predicativele suplimentare avute în vedere concurează preferențial în beneficiul luminii: „aprins” = patimă; „străfulgerat” = patos, sentimente intensionale, reflexe ale inteligenței (lirice) emoționale.

În (b) Enunțul = 2 grupuri sintactice:

- GN, cu centrul neexprimat (subiect inclus: „eu”);
- GV: cu centrul vb. tranzitiv „a boteza” + GN: cu centru pronominal: cliticul pron. „l” + PS (Ion).

Poziția sintactică de PS **nu** se subordonează față de verbul enunțării, fiind el însuși un „vestigiu” semantic al predicativității, contras dintr-o structură derivată, în care funcționa fie ca predicat verbal, fie ca nume predicativ al unei construcții verbale de tip nominal. **PS este subordonat doar nominalului cu rol de centru al GN, în care e inclus PS.**

În plus, față de construcția cu PS din exemplul (a), în care atributele „aprins (în valuri de lumină)” și „străfulgerat” (APN) sunt o evidență a nominalului-subiect (proces, acțiuni *active*), în exemplul (b), există exprimată *pasivizarea*: *L-am botezat Ion. = El a fost botezat de mine/ de noi Ion. = Ion a fost botezat de mine/ de noi ION, și nu altfel.*

Concluzii. Dependența construcției cu PS față de un nominal devine argument în favoarea denumirii ca *atributiv* (Pană Dindelegan 1974; 1999). Problema o ridică cealaltă relație petrecută simultan cu subordonarea, și anume *redimensionarea conotativă* (a sensului textual), pe care nu o putem interpreta sintactic.

Așadar PS are un regim special care combină două tipuri de relații, drept pentru care propunem denumirea de **APN – atributul predicativ al nominalului** (comparativ cu **CPO – complementul predicativ al obiectului**¹⁷), în sensul că păstrează originea predicativității din structura derivată (predicație semantică), dominând semantica verbului predicativ¹⁸, cu care se află în relații conotative (de sens), indiferent de funcția sintactică a acestuia (a verbului¹⁹), și, simultan, angajează relații sintactice cu un nominal-subiect, obiect direct, obiect indirect, aducând o caracteristică, un atribut în plus nominalului ce evidențiază categoric obiectul de referință al discursului.

¹⁶ „[Fiind] aprins”, la o lectură „absentă”, sintactic este un nume predicativ, dintr-o construcție verbală de tip nominal/complement circumstanțial de cauză, conotație care are ca efect „patosul” (sugerat de PS „străfulgerat”). Astfel, prin acceptarea mecanismului cauză-efect, imaginarul poetic ar fi reprezentat ca un lanț poetic cauzativ. Prin urmare, pentru a întreține, chir amplifică efectul poetic al stării dionisiace, preferăm semiostilistica PS pentru ambele epitete metaforice: „aprins” și „străfulgerat”.

¹⁷ În GALR 2005, vol. II apare fie termenul de *atributiv de bază* (împreună cu PS) (p. 290), fie *complement predicativ al subiectului* pentru *numele predicativ* (p. 292).

¹⁸ Reamintim că, în teoria lingvistică, verbul predicativ, la moduri nepredicative, nu-i echivalentul poziției sintactice de predicat verbal, ci se referă la dihotomia verb predicativ *vs* verb nepredicativ (categorie ce inventariază verbele copulative și verbele auxiliare).

¹⁹ Nu toate verbele se pot combina cu APN. O categorie aparte o formează semantica verbală a percepției, a reprezentării și a cunoașterii, fapt ce aduce un argument în plus pentru semiostilistica reflexivă a APN.

2. Caracterizarea semantică a construcțiilor cu PS. Note selecționale

În GALR 2005, vol. II se evidențiază că: „Predicativul suplimentar intră într-o *relație semantică dublă* cu nominalul avansat și cu verbul regent (a). Predicativul suplimentar reprezintă o *predicație semantică*, exprimând o caracterizare (în sens larg) a nominalului avansat, care este valabilă în intervalul temporal desemnat de verbul regent (b). Predicativul suplimentar are multe *valori semantice comune cu numele predicativ*, datorită istoriei derivate (c).” (p. 298).

Pentru a (in)valida cele trei referințe aplicative la semantica PS, vom analiza contexte reprezentative atât cu CPO, cât și cu APN.

a) Dubla relație semantică este susținută prin dominanța semiostilistică a PS atât în interiorul GN în care este inserat PS, cât și la nivelul verbului-centru din GV, verb aflat în relație de reciprocitate (inerență) cu nominalul-subiect din GN amintit. Importanța GN în discuție este a discursului (echivalent al mesajului). Fie exemplul: *El vine trist și gânditor*. – în care avem un singur referent „el”, conținut în GN și GV: *EL ... trist și gânditor* – prin acord în gen, număr, caz, respectiv *vine* – prin acord, în număr și persoană; fie: Eu am văzut-o gânditoare, unde avem referenții: „eu” (*Eu am văzut...*) și „ea” (*... că ea este gânditoare*) – doar în GN avem referința mesajelor. Verbele din GV (*vine*, respectiv *am văzut*) doar *dirijează conotația* spre nominalul-regent.

b) Referitor la predicația semantic-conotativă, ambii referenți din exemplele cu APN sunt corelați cu o *predicație enunțiativă* (activă): sunt caracteristici reale, autentice, față de caracteristicile virtuale din construcțiile predicativ-suplimentare care exemplifică CPO. Acestea comportă două tipuri de caracteristici: una reală, conținută la nivelul construcțiilor active ale predicativității (cazul APN), și un al doilea tip: caracteristică virtuală, accesată în construcțiile pasive (cazul CPO).

Astfel, fie în cazul CPO, fie în cel al APN (ca variante ale construcțiilor cu PS), înregistrăm reprezentarea regentului dominant în poziția sintactică de subiect și, în măsură mai mică, de obiect direct, respectiv obiect indirect, obligatoriu fenomenalizat printr-un nominal: GN non-relaționale²⁰, cu centru substantival sau pronominal.

În exemplele:

- (1.1) *A venit profesor*
- (1.2) *L-am găsit profesor*
- (2.1) *L-am numit profesor. // L-am botezat Ion*
- (2.2) *I s-a spus profesor*
- (2.3) *I-am spus profesor,*

avem următoarea dispunere co-referențială:

(1.1) *EL a venit [și el era] profesor.* → Subiect și referent unic („el”) comportă o caracteristică reală implicată în predicația activă.

²⁰ Cazurile nonrelaționale sunt cazurile 1, fără jonctiv (prepoziție sau locuțiune prepozițională). Dar PS poate fi exprimat prin cazuri relaționale și/sau nonrelaționale.

(1.2) *Eu l-am găsit [și el era] profesor.* → Subiecte diferite („eu”, „el”), referent unic („el”) implicat în predicăție activă dinspre care primește nota reală, autentică: aceea de (a fi) „profesor”.

(2.1) [Fiindcă] *Eu l-am numit [el este recunoscut ca/drept] profesor.* // [Fiindcă] *Eu l-am botezat [el este botezat/este recunoscut ca/drept] Ion* → Două subiecte („eu”, „el”; un referent unic („el”), care ar putea fi orice, doar prin medierea agentului „eu”; „profesor”, respectiv „Ion” sunt caracteristici virtuale, efecte al predicăției pasive. „El” primește caracteristica de „profesor”/„Ion”, dar același „el” nu e obligatoriu să fi fost „profesor”/să se fi numit „Ion”; putea foarte bine să fie „inginer”, „consilier”/să se numească „Vasile”, „George” etc.

(2.2) [Fiindcă] *I s-a spus* (predicat impersonal, reflexiv-pasiv) [*el era (re)cunoscut ca] profesor*” (predicat pasiv) → Un agent necunoscut, construcție impersonal-pasivă și un subiect „el” promovează o semantică virtuală a caracteristicii „profesor”, echivalent cu CPO/substantiv, nominativ pro-datival (nonflexiune secundă: N pro-D”). Realitatea este că „el” ar fi putut fi orice altceva, altcineva. „Profesor” este o caracteristică virtuală, primită prin medierea unei construcții pasive. Agentul impersonal este decidentul caracteristicii. De aici, confuzia în descrierea funcțională (sintactică) pentru nominalul „profesor”: CPO/ Npro-D” sau subiect/N? Optăm pentru prima variantă: CPO/ Npro-D”, fiind evidentă conotația dirijată spre echivalența semantică dintre obiectul indirect „I” (forma de D, pron. pers. „el”) și nominalul „profesor”, nonflexiune secundă (Npro-D”), judecată verificată și prin următoarea construcție cauzativă.

(2.3) [Fiindcă] *Eu i-am spus [și el este cunoscut ca] profesor*, ca efect la numirii agentului (*El a fost numit profesor de către mine*).

c) PS are valori semantice comune cu cele ale numelui predicativ, situație motivată de istoria derivativă a construcțiilor cu PS. În ambele ipostaze sintactice (CPO și APN), PS contribuie la evidențierea (și particularizarea) caracteristicilor nominalului-regent printr-o retorică a identificării de tipul: ce este subiectul/ obiectul direct/obiectul indirect? cum este...? al cui este...? al câteia este...? cât, -ă este...? Afinitatea predicăției nominale cu predicăția suplimentară vine din mecanismul descriptiv al operatorului copulativ, în primul caz, respectiv al operatorului conotativ, în cazul construcțiilor cu PS.

Din construcțiile cu PS (2.1., 2.2., 2.3.), reținem pasivizarea ca notă semantică particularizantă a CPO: un determinant cu rol al identificării nominalului, aici exprimat prin clitic pronominal (*L-am numit profesor, și nu altfel.* // *L-am botezat Ion, și nu altfel*) sau, în alte contexte, prin substantiv (*Pe om l-am numit profesor.* echivalent cu: *Omul a fost numit profesor.* // respectiv: *Pe copil l-am botezat Ion.* echivalent semantic cu: *Copilul a fost botezat Ion.*) Așadar, prin pasivizare – schimbarea diatezei verbale din activă în pasivă – , se păstrează sensul identificării nominalului, de fiecare dată. Atât APN, cât și CPO sunt variante ale PS. Dacă APN se remarcă printr-o echivalență semantică evidentă, CPO, de asemenea adjunct al unui nominal (sintactic fiind obiect direct sau obiect indirect), se manifestă doar ca predicăție semantică în construcție cu un verb cu predispoziție la pasivizare. Alte exemple interpretate:

(1.3) *El vine trist și gânditor.* (Eminescu) → Referent 1: **El** vine și **el** este trist și gânditor.

(1.4) *El îl vede trist și roș.* (Eminescu) → Referent 1: El; Referent 2 real (obiectiv): **Soarele**...., // *El îl vede și soarele e trist...*

(2.4) *Eu îi spun profesor.* → Referent real (obiectiv): el; Referent virtual (subiectiv): profesor.

Observație. În exemplele (1.3), (1.4), există un singur referent (obiect de referință) ancorat într-o *receptare obiectivă*, iar în exemplul (2.4) există două tipuri de referent și ambele trimit spre receptarea „filtrată”, o *receptare subiectivă* impusă de subiectul vorbitor.

3. Cadre definitorii pentru predicativul suplimentar

Predicativul suplimentar (PS), poziție sintactică *suplimentară*, realizată într-o **dublă structură binară**, cunoaște două ipostaze, și anume una de complement predicativ al obiectului – CPO – și alta de atribut predicativ al nominalului – APN.

Spre definirea funcției sintactice în discuție (predicativul suplimentar) cu variantele CPO și APN, reținem următoarele informații:

(1) **CPO** face parte din GV care conține un nominal-obiect direct sau indirect ce-l primește ca adjunct cu rol doar de *predicație semantică restrictivă, limitativă* (*L-am botezat Ion: Eu l-am botezat și El este Ion, doar fiindcă eu l-am botezat Ion*) – „răspuns, replică, identificare, numire” ale pasivizării (...*doar fiindcă eu l-am botezat Ion, și nu altfel*). La nivelul construcțiilor cu CPO, are loc o predicație suplimentară (semantică) cauzativă, enunțul conținând o *notă subiectivă, virtuală*, care este dată de nominalul-subiect echivalent agentului, într-o construcție pasivizată. Agentul este cel care validează predicația semantică virtuală a CPO.

(2) **APN** face parte din GN ce conține un nominal-subiect (*Ea trece visătoare: ea trece și Ea este visătoare, fiindcă așa e ea*), manifestând o dublă (sau multiplă) predicație: una de tip propozițional – predicativă, și o *notă obiectivă, reală* manifestată printr-o *predicație semantică evidentă* (sau mai multe predicații semantice) – prin evidență subliniem „atributul” obligatoriu, „substanța, natura” evidente ale nominalului (*Ea este visătoare, fiindcă așa e ea și nu este altfel*).

(3) CPO și APN (adjuncți PS) au funcție semantico-pragmatică de **actualizator discursiv**, prin extensia semantică a nominalului regent și prin asocierea co-referențială, în sensul că același referent primește două predicații: una propriu-zis semantică (canalizată de operatorul semantic, adică predicatul enunțiativ) și alta conotativă (diseminată de operatorul conotativ postat în funcția sintactică de PS).

(4) Astfel, adjuncții PS pot cumula funcția de integratori enunțiativi cu o funcție conotativă, de individualizare a referentului nominal sau/și de cuantificare cantitativă sau calitativă²¹ a acestuia (adjuncți cuantificatori: numerale, pronume nehotărâte, relative, interogative, modalizatori etc.), introducând o precizare de ordin cantitativ (*Ele mergeau trei pe stradă*).

²¹ Neamțu 1982, p. 346.

(5) Rema enunțurilor cu PS dezvoltă continuarea tematică printr-o inferență propusă de semnul de tip rematic pentru interpretant: un semn de posibilitate **calitativă, calificativă, denominativă, apreciativă, identificatoare** etc.

(6) Rolurile tematice angajate de **predicația conotativă** la nivelul construcțiilor cu PS, fie cazul APN, fie cel al CPO, sunt: **Calitativ, Calificativ, Apreciativ, Caracterizant, Identificator, Denominativ**.

(7) În plus, APN are și rol **Poetic**, recunoscut prin nota semiostilistică a **Ființării**²², în sensul că însuși APN are rol de **operator conotativ** al text-discursului, enunțului sau construcției ce-l conține. De aici, în limbajul artistic, rolul stilistic al poziției sintactice de PS constă în activarea unor metasememe: epitet personificator, transfigurator, revelator și/sau metaforic, metaforă sau a unor metalogisme: personificare, simbol.

(8) **Complementul predicativ al obiectului (CPO)** intră în construcții cu operatori semantici dispuși *identificării propriului regent*. Astfel, ca operatori semantici activi, reali (autentici), numim verbe precum: *a boteza, a numi, a denumi, a chema, a porecli, a(-i) spune/zice* (= a avea nume); *a alege, a desemna, a unge* (= a numi); *a(-l) lua drept...* (= a considera); *a(-l) face* (= a-i spune, a-l considera), respectiv operatori semantici pasivi, cu intermediere personală sau impersonală, operatori virtuali, potențiali, precum verbe de tipul: *a se chema, a se numi, a se alege, a se desemna, a se unge* etc.

(9) **Atributul predicativ al nominalului (APN)** este poziția sintactică *suplimentară*, realizată într-o **dublă structură binară**, petrecută **simultan**, prin care se raportează sintactic *la un nominal regent*, centru al GN, dublat rematic, și, *concomitent*, raportat semantic *la un verb (sau o interjecție predicativă)*, cu rol de **operator conotativ** (sens poetic)²³, fiind evidentă conotația dirijată a predicativității suplimentare.

Bibliografie:

Avram 1956 = Mioara Avram, *Despre corespondența dintre propozițiile subordonatoare și părțile de propoziție*, în SG, I, p. 141-164.

Chiorean 1999 = Luminița Chiorean, *Adjunct verbal conotativ – definire. Descriere semantică și stilistică?*, în StUBB, XLIV, 1999, nr. 3-4, p. 19-25.

Chiorean 2009a = Luminița Chiorean, *Construcții cu propoziție: una sau două funcții sintactice?*, în *Limba română. Abordări tradiționale și moderne*. Actele Colocviului Internațional din 19-20 oct. 2007. Editori: G. G. Neamțu, Șt. Gencărașu, A. Chircu, Cluj-Napoca, Editura Presa Universitară Clujeană, 2009, p. 51-65.

Chiorean 2009b = Luminița Chiorean, *Annotations to the Grammar of the Supplementary Predicative. Relational description – Adnotări la gramatica predicativului suplimentar. Descriere*

²² Cf *Poetica Ființei* în cazul discursurilor lirice la Mihai Eminescu, Lucian Blaga, Nichita Stănescu.

²³ De aici, opțiunea noastră inițială în definirea elementului predicativ suplimentar ca *adjunct verbal conotativ* (cf. Chiorean 1999).

relațională, în *Proceedings on the International Conference „European Integration. Between Tradition and Modernity”*, Tg. Mureș, 2009, p. 614-618.

Drașoveanu 1967 = D. D. Drașoveanu, *Despre elementul predicativ suplimentar*, în CL, XII, 1967, nr. 2, p. 235-242.

Drașoveanu 1997 = D. D. Drașoveanu, *Teze și antiteze în sintaxa limbii române*, Cluj-Napoca, Editura Clusium, 1997.

GLR = *Gramatica limbii române*, ediția a doua, vol. II, București, Editura Academiei RSR, 1963.

GALR 2005, 2008 = *Gramatica limbii române*, II. *Enunțul*, București, Editura Academiei Române, 2005. Tiraj nou, revizuit, București, Editura Academiei Române, 2008.

Guțu Romalo 1973 = Valeria Guțu Romalo, *Sintaxa limbii române*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1973.

Irimia 1997 = Dumitru Irimia, *Gramatica limbii române*, Iași, Editura Polirom, 1997.

Moeschler, Reboul 1999 = Jacques Moeschler, Anne Reboul, *Dicționar enciclopedic de pragmatică*, traducere de Elena Dragoș, Ligia Florea, Ștefan Oltean, Liana Pop, Dorina Roman și Carmen Vlad; coord. traducerii: Carmen Vlad și Liana Pop, Cluj, Editura Echinox, 1999.

Neamțu 1982 = G. G. Neamțu, *Un nominativ prodatival*, în CL, XXVII, 1982, nr. 1, p. 55-59.

Neamțu 2007 = G. G. Neamțu, *Teoria și practica analizei gramaticale. Distincții și ... distincții*, Pitești, Editura Paralela 45, 2007.

Pană Dindelegan 1974 = *Sintaxa transformațională a grupului verbal în limba română*, București, Editura Academiei RSR, 1974.

Pană Dindelegan 1999 = Gabriela Pană Dindelegan, *Sintaxa grupului verbal*, Brașov, Editura Aula, 1999.

SG = *Studii de gramatică*, vol. I-III, București, Editura Academiei RPR, 1956, 1957, 1961.

Vlad 2000 = Carmen Vlad, *Textul aisberg*, Cluj-Napoca, Editura Casa Cărții de Știință, 2000.